

PERCEPȚIA ȘI DIMENSIUNILE VIOLENȚEI ÎN ANUMITE ZONE ALE CAPITALEI. STUDIU PILOT: SECTORUL 2*

Studiul a fost realizat de: **Mihai Ioan Micle (cordonator), Doina-Ștefana Săucan și Aurora Liiceanu, psihologi** în cadrul Institutului Național de Criminologie.

Ca operatori de anchetă au mai participat: Oana Mezanote, Vasile Botiș, Alina Bărbulescu, Carmen Necula, consilieri juridici.

Institutul Național de Criminologie a finalizat cercetarea la nivelul sectorului 2 cu tema Percepția și dimensiunile violenței în anumite zone ale capitalei. Studiu pilot: sectorul 2

Violența face parte din chiar viața umană. Fie că este îndreptată împotriva propriei persoane, fie că este vorba de violență îndreptată împotriva altei persoane, sau de violență colectivă, acest fenomen duce la moarte unui milion de persoane pe an și a unui număr mult mai mare de răniți. Global, violența figurează printre principalele cauze de deces în lume în ceea ce privește persoanele în vârstă de 15 – 44 ani¹.

În accepțiunea Organizației Mondiale a Sănătății², violența reprezintă „amenințarea sau folosirea intenționată a forței fizice sau a puterii contra propriei persoane, altuia sau contra unui grup ori comunități, antrenând sau riscând să antreneze un traumatism, un deces, efecte de ordin psihologic, privațiuni sau îmbolnăvire”. Includerea termenului de „putere”, precum și a sintagmei „utilizarea forței fizice”, largesc natura actului violent și definirea convențională a violenței la acte rezultând dintr-o relație de putere, incluzând amenințările și intimidarea.

Evoluția ascendentă și diversificarea tipurilor de violență în București reprezintă un fenomen manifest, ale cărui cauze, efecte sociale și căi (posibilități) de rezolvare preocupă atât factorii cu responsabilități de prevenire și control social, cât și opinia publică interesată de asemenea de ameliorarea și prevenirea acestui fenomen.

În evaluarea fenomenului de violență, un element important îl reprezintă percepția socială și reacția opiniei publice (chiar dacă uneori aceste păreri sunt subiective) față de definirea diverselor acte de violență și a mecanismelor de producere și manifestare,

¹ *Rapport mondial sur la violence et la santé*, Organisation mondiale de la santé, Genève, 2002, p.3

² *Rapport mondial sur la violence et la santé*, Organisation mondiale de la santé, Genève, 2002, p.5.

„ studierea criminalității și analiza politicilor penale și de prevenire a criminalității rămân incomplete și, într-o anumită măsură, ineficiente fără cunoașterea opiniei publice”³

Respectivul proiect pilot și-a propus identificarea tipurilor de violență cu care se confruntă cetățenii și a zonelor cu potențial violent din sectorul 2, încercând să estimeze modul în care aceștia percep și răspund la o serie de probleme cu privire la acest fenomen.

Proiectul de față a fost conceput în așa fel încât să reprezinte un **instrument de lucru pentru autoritățile locale bucureștene**, în demersul de construire a modalităților concrete care să permită locuitorilor din București, să contribuie la procesul de decizie referitor la viața lor. Dar acest lucru nu se poate face decât identificând problema violenței, diagnosticând-o, evaluând-o pentru a construi răspunsurile cele mai adecvate.

Obiectivele cercetării

•Identificarea:

- diverselor tipuri de violență și elaborarea unei tipologii a fenomenului – definire
- gradului de răspândire a violenței;
- cauzelor generatoare de violență și a consecințelor acesteia.

•Evaluarea fenomenului de violență comparative cu gravitatea altor fenomene sociale;

•Identificarea atitudinilor cetățenilor față de violență;

•Evaluarea sentimentului de siguranță a cetățenilor;

•Identificarea strategiilor de prevenire a violenței la nivel individual și tipul relației cetățeanului cu poliția;

•Elaborarea unui set de propuneri și a unui plan de prevenire la nivel comunitar adresate instituțiilor publice de la nivel local (Primărie, Poliție) și ONG-urilor implicate în studierea fenomenului, precum și comunității locale în scopul prevenirii, ameliorării și controlului tuturor formelor de violență.

Metodologia utilizată

³ Chelcea, Septimiu și Jder, Gabriel (coordonator), 2005, Refracția Sociologică și Reflexe Jurnalistică, în, *Opinia publică despre criminalitate, justiție și poliție*, Chelcea Septimiu, Editura Economică, p.52.

Lotul de subiecți.

Ancheta de teren s-a desfășurat în perioada martie – iulie 2005 pe un eșantion reprezentativ de 301 persoane cu vârsta de 18 ani și peste, eroarea limită de reprezentativitate fiind de $\pm 2,8\%$. Cei 301 subiecți au fost selectați din sectorul 2 al capitalei utilizându-se în acest scop listele electorale de la nivelul secțiilor de votare, iar culegerea datelor s-a realizat pe baza unui chestionar de opinie multidimensional, aplicat subiecților prin tehnica interviului „față în față”.

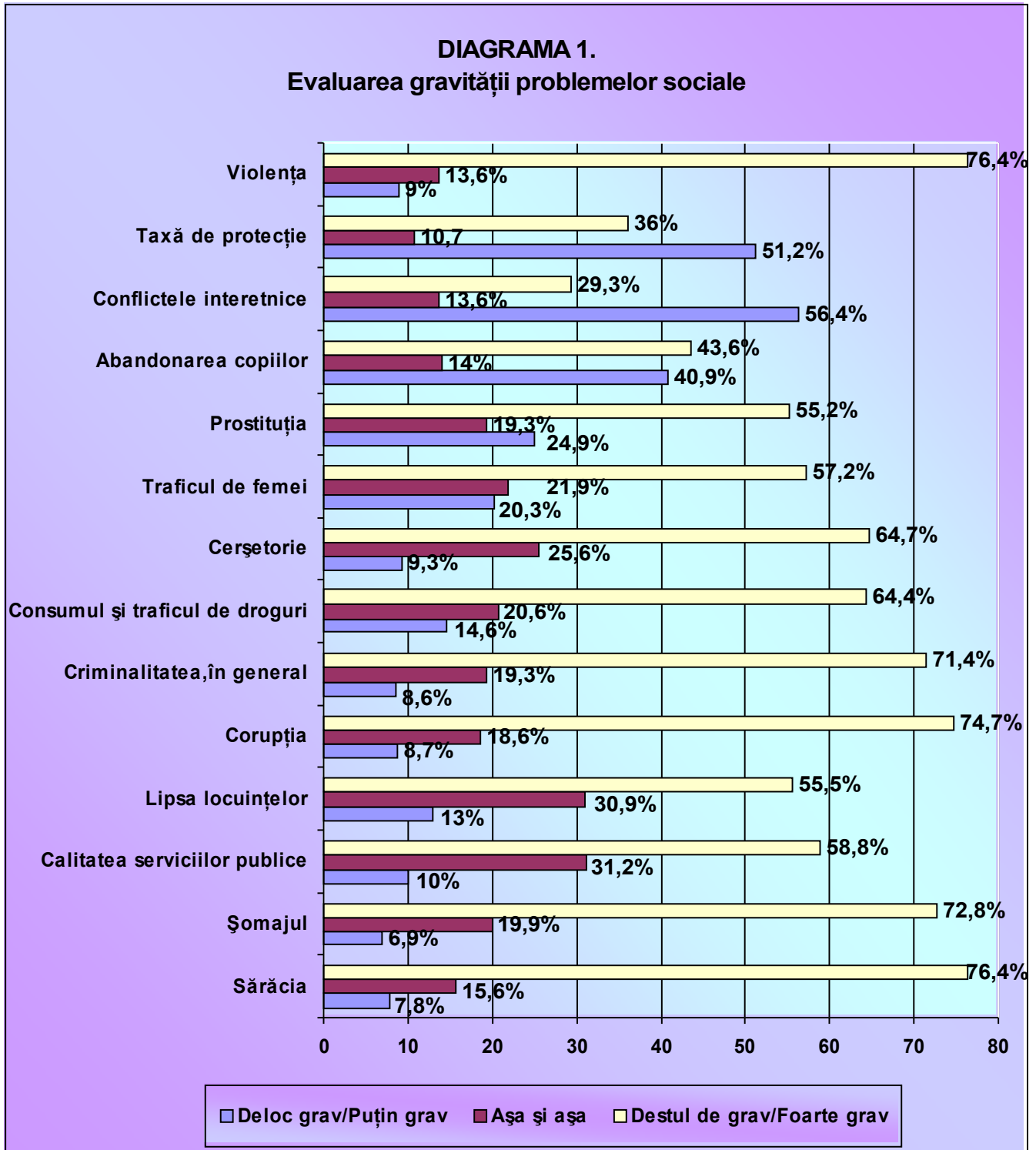
Prezentul studiu reprezintă o analiză a datelor și informațiilor rezultate din ancheta de teren, care au fost, uneori, corelate cu indicatorii care au stat la baza construirii eșantionului. Prelucrarea și analiza datelor și informațiilor recoltate s-a realizat cu ajutorul programului statistic SPSS 12.

Rezultate așteptate ale proiectului

- **Studiul privind violența în diferite zone areale** (sectorul 2): dimensiunea și tipologia fenomenului; structuri cauzale generatoare;
- **Elaborarea unui set de propuneri adresate instituțiilor publice de la nivel local** (Primărie, Poliție) și ONG-urilor implicate în studierea fenomenului, precum și comunității locale în scopul prevenirii, ameliorării și controlului tuturor formelor de violență.

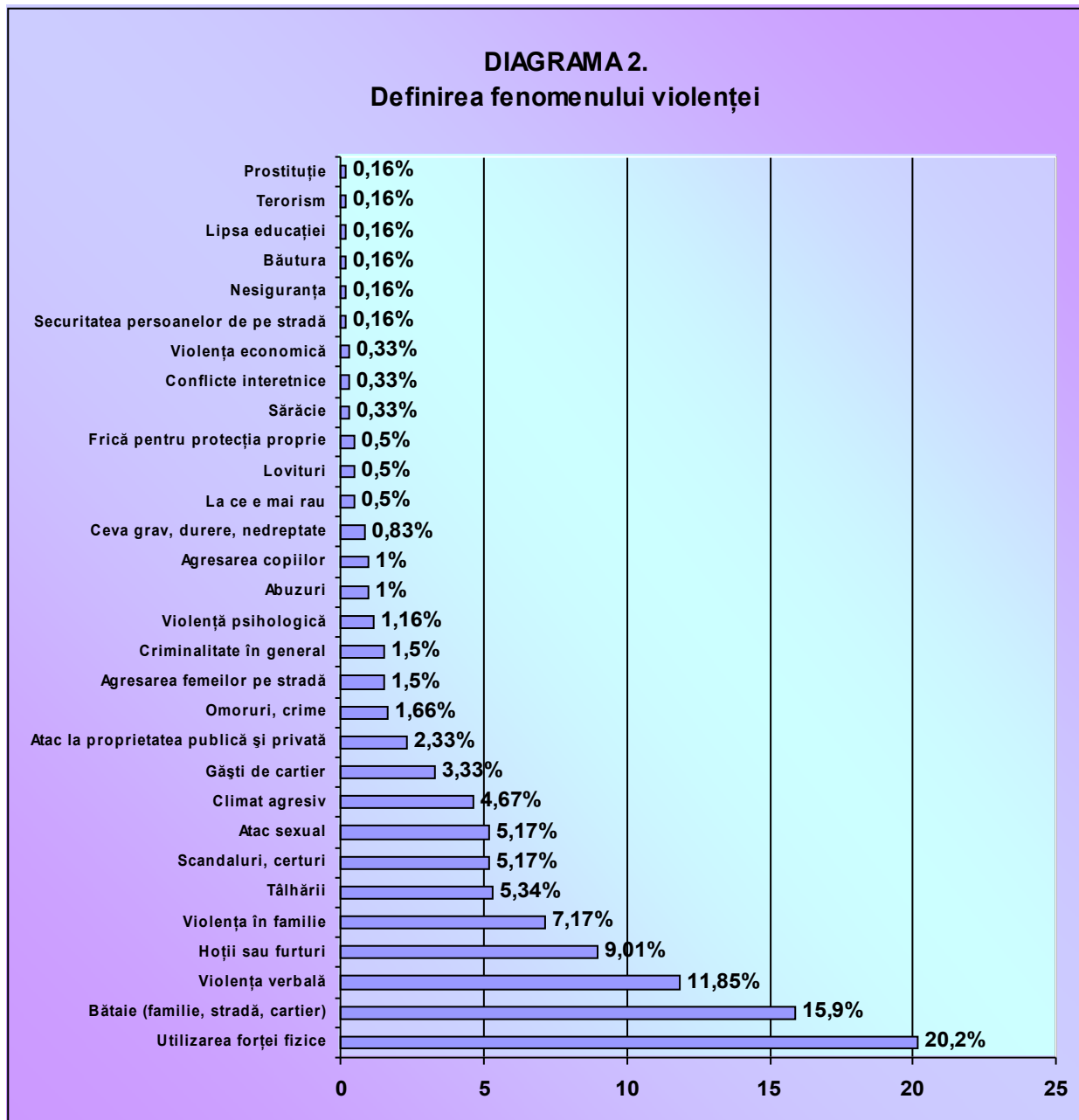
I. Percepția fenomenului de violență comparativ cu gravitatea altor probleme sociale

- Primele două probleme ale sectorului, în ordinea gravității, sunt violența și sărăcia. Pe locurile următoare, ca pondere, se situează în ordine: corupția șomajul, criminalitatea în general, cerșetoria, consumul și traficul de droguri etc.

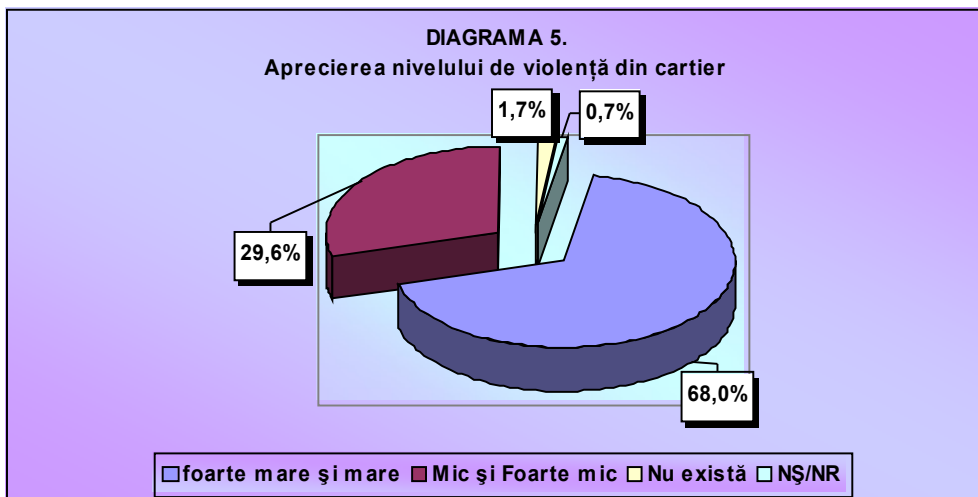
II. Opinii privind definirea violenței

Cetățenii sectorului 2 nu sunt bine orientați în ceea ce privește perceperea și definirea corectă a fenomenului de violență, apreciind că acesta presupune o multitudine de sensuri și definiții, începând cu cele de natură penală și socială și continuând cu cele de natură individuală – psihologică. Subiecții dau un sens profan noțiunii de violență, fiind incapabili să o definească corect.

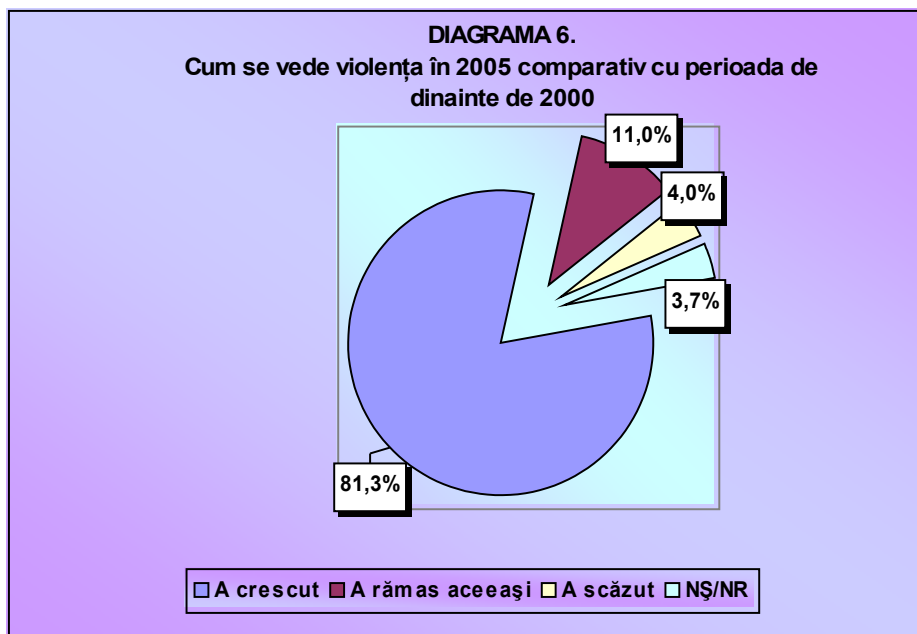

III. Estimarea gradului de violență

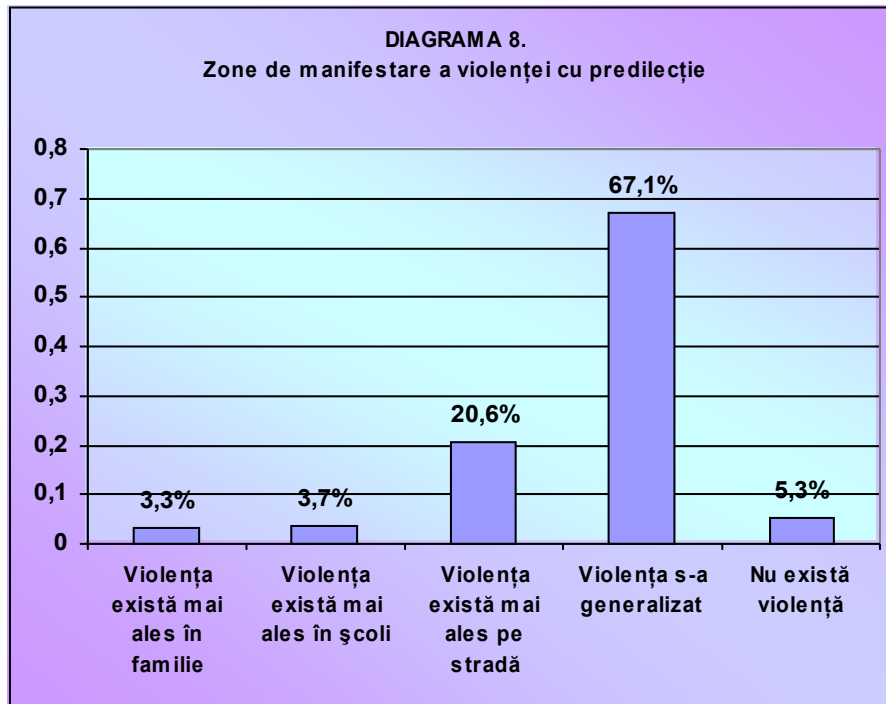
Subiecții chestionați percep fenomenul violenței ca atingând un nivel amplu, de intensitate deosebită.

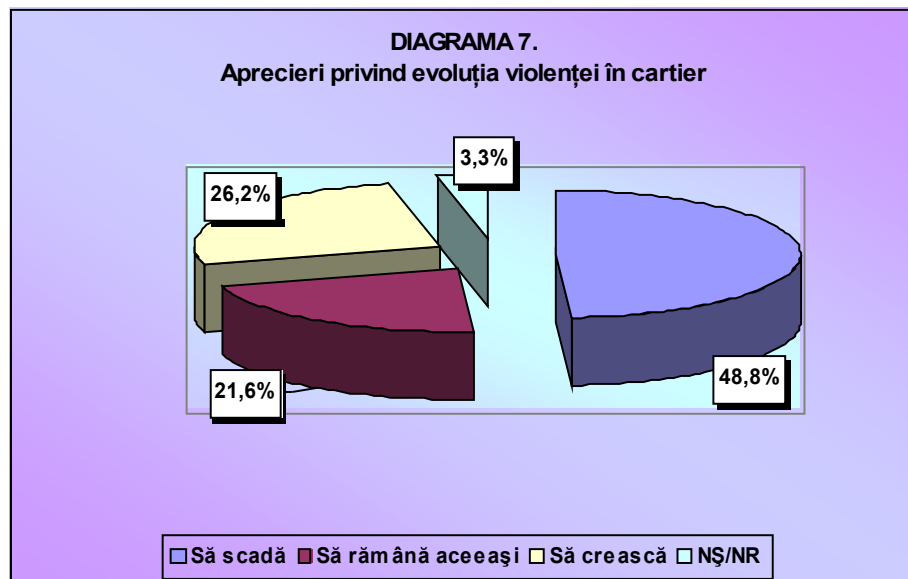
- În prezent, intensitatea, diversitatea și amploarea fenomenului de violență depășesc cu mult nivelul atins de acesta în perioada regimului totalitar.

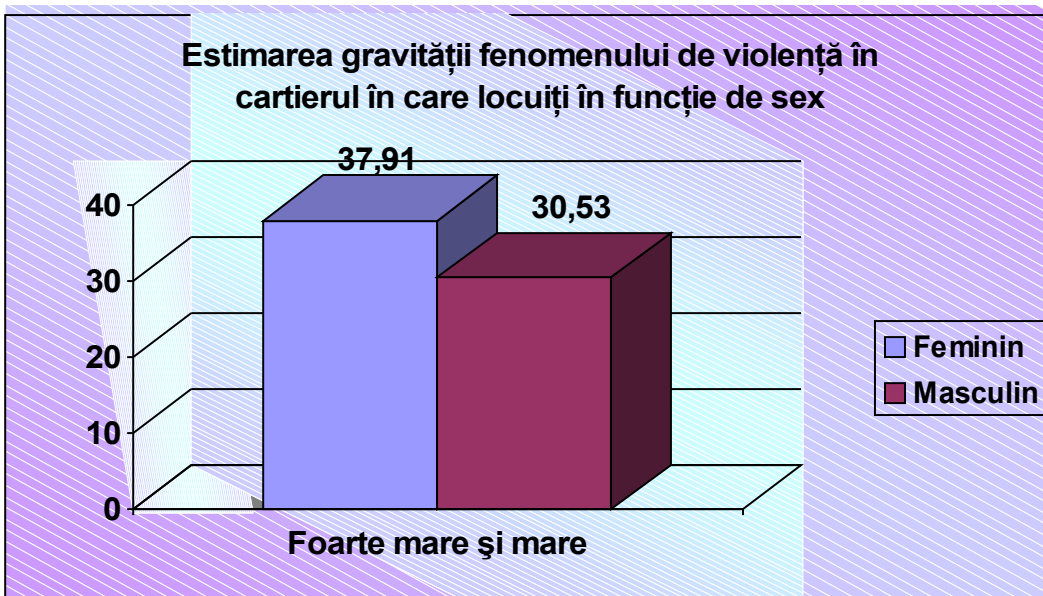
- **Violența s-a generalizat** (familie, școală, stradă).

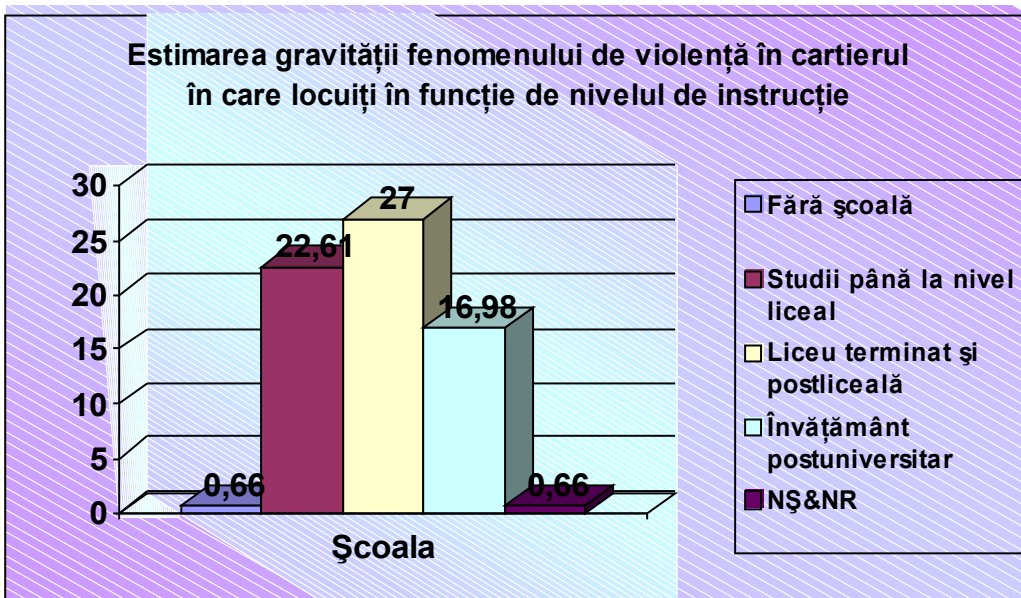
- **Optimism** – în următorii ani **violența va scădea în intensitate.**

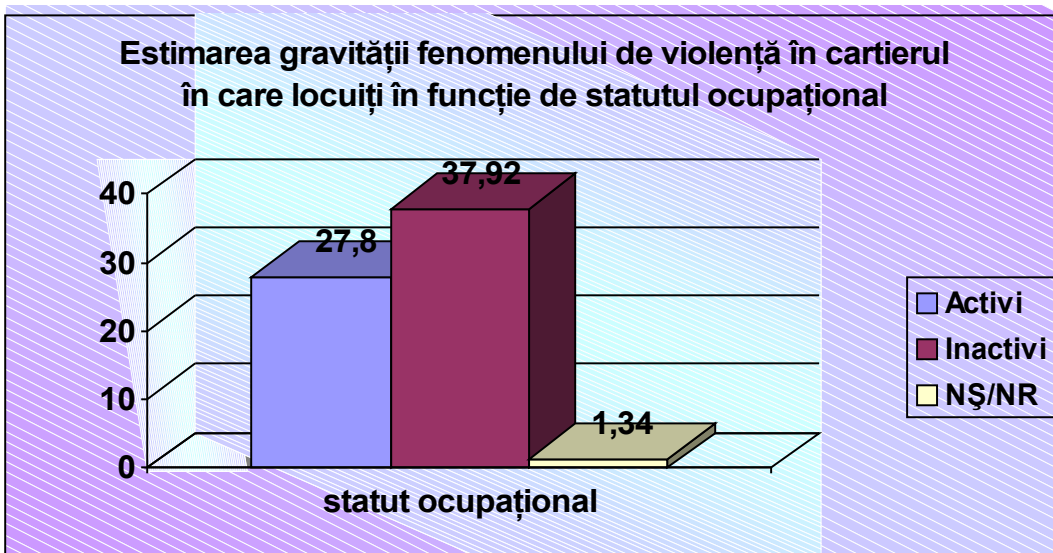
- **Femeile** sunt cele care percep în mai mare măsură că violența a atins un nivel mare

- **Cu cât nivelul de educație este mai ridicat, cu atât fenomenul de violență este perceput ca nefiind atât de grav.**

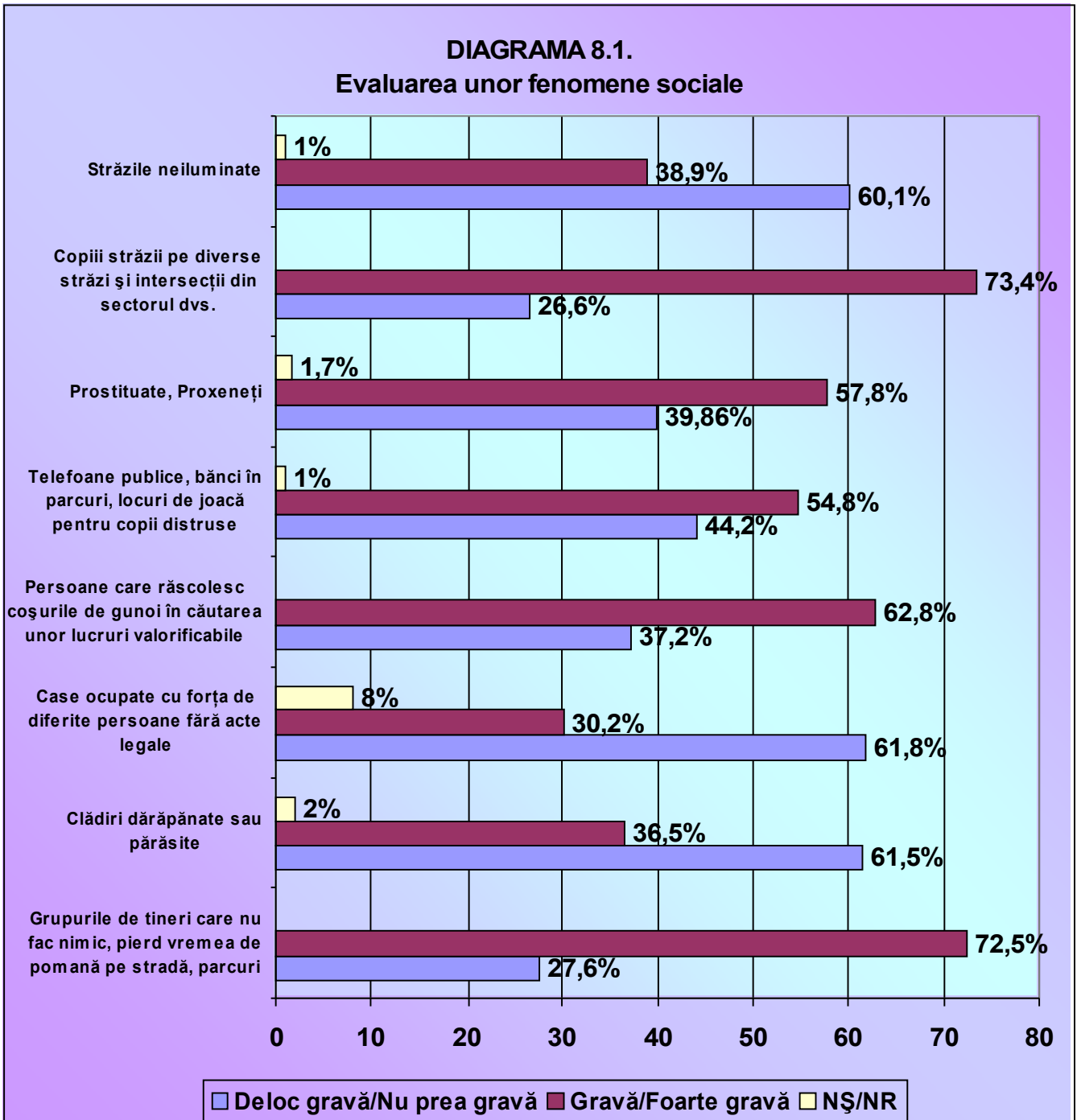

- **Persoanele care nu sunt active** (pensionarii, bolnavii aflați în concedii medicale, șomerii, mamele care se află în concedii postnatale) cred mai mult decât cele active că violența în sectorul în care locuiesc este de nivel mare și foarte mare.

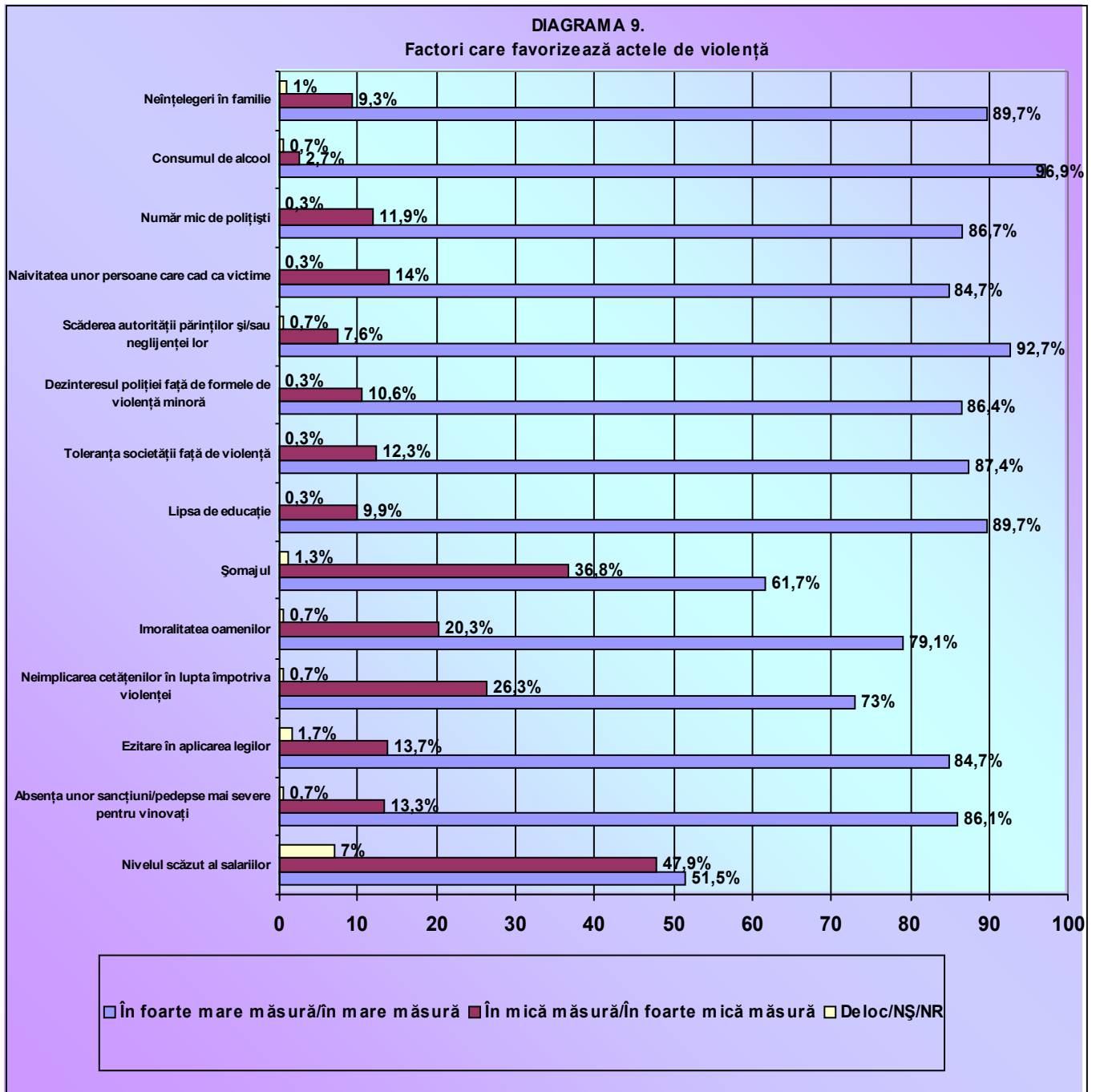
IV. Problemele percepute ca grave în contextual violenței:

- prezența unor copii ai străzii în diverse zone ale sectorului;
- existența grupurilor de tineri care nu fac nimic, pierzându-și vremea pe stradă și în parcuri;
- prezența persoanelor care răscolesc în coșurile de gunoi;
- etc..

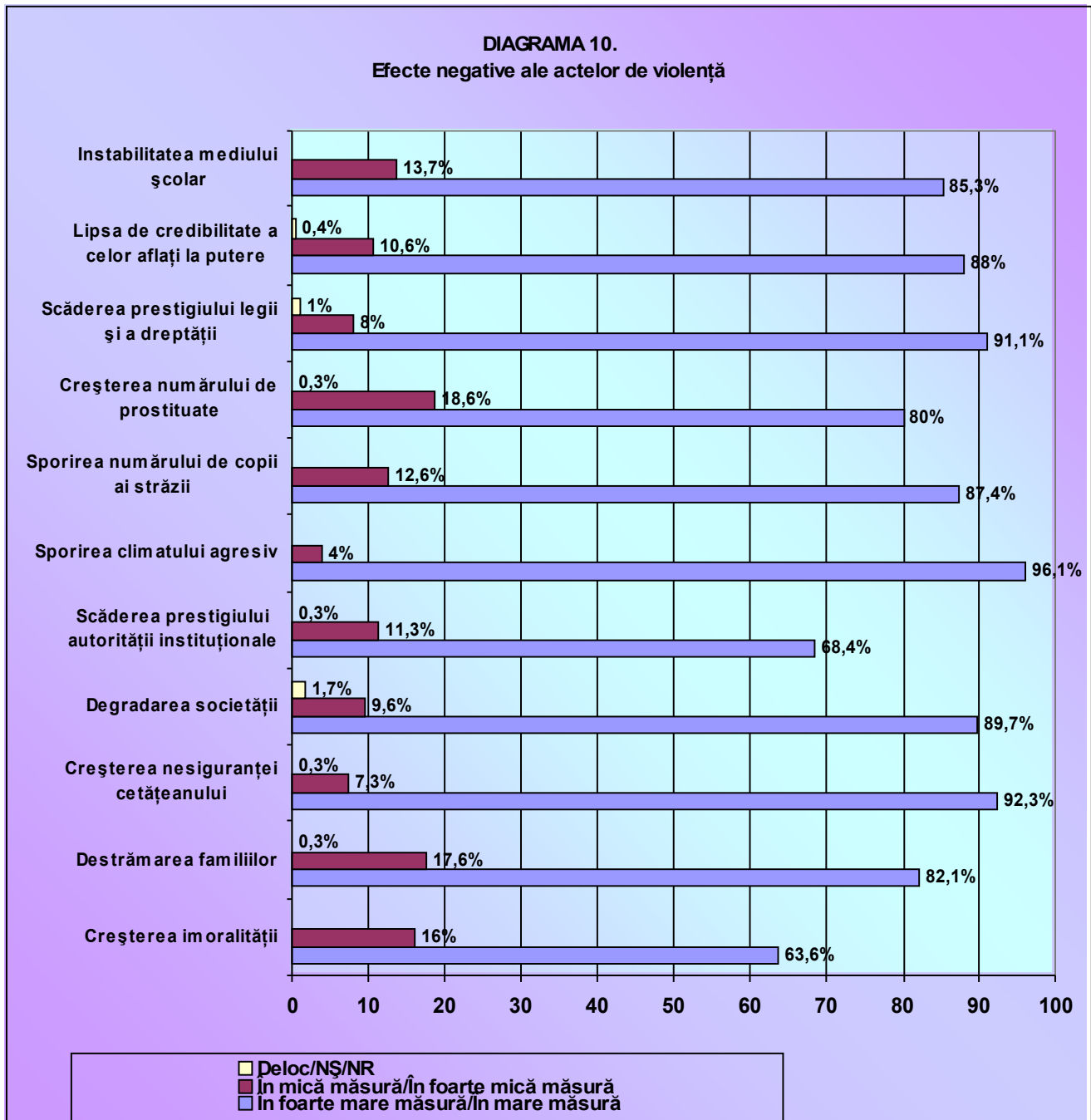

V. Cauze/factori de risc și efecte ale violenței

A. Principalii factori de risc pentru violență, percepuți de către subiecții: **consumul de alcool, scăderea autorității părinților și/sau a neglijenței lor, toleranța societății față de violență, numărul mic de polițiști, dezinteresul poliției față de formele de violență minoră, absența unor sancțiuni, lipsa unor pedepse mai severe pentru vinovați, ezitarea în aplicarea legilor și naivitatea unor persoane care cad victime.**

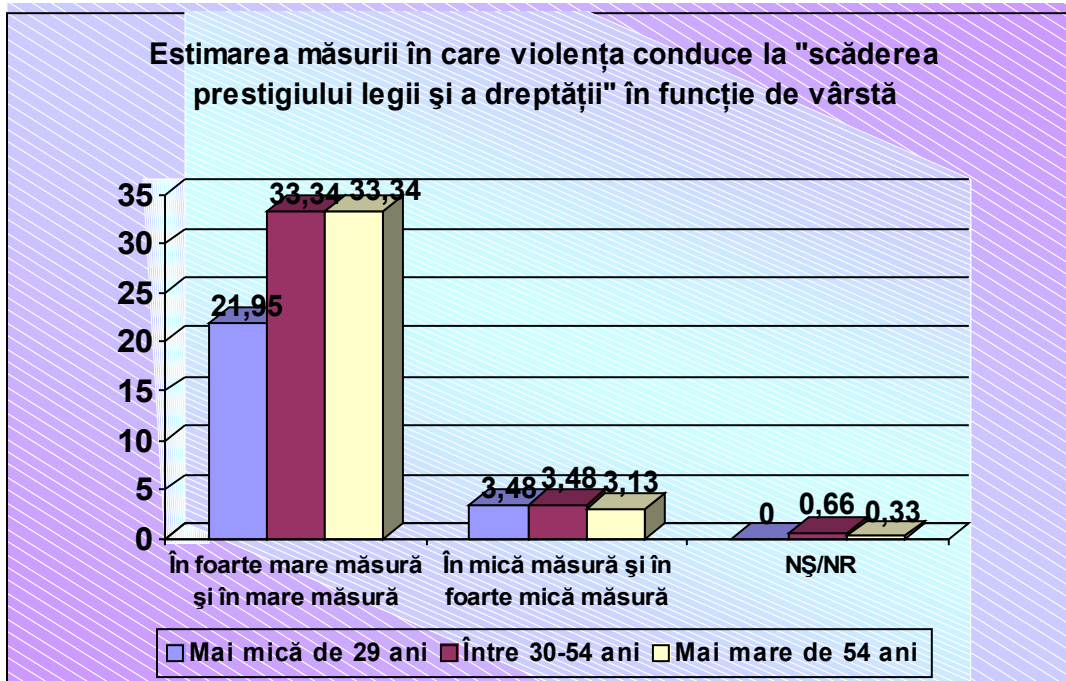
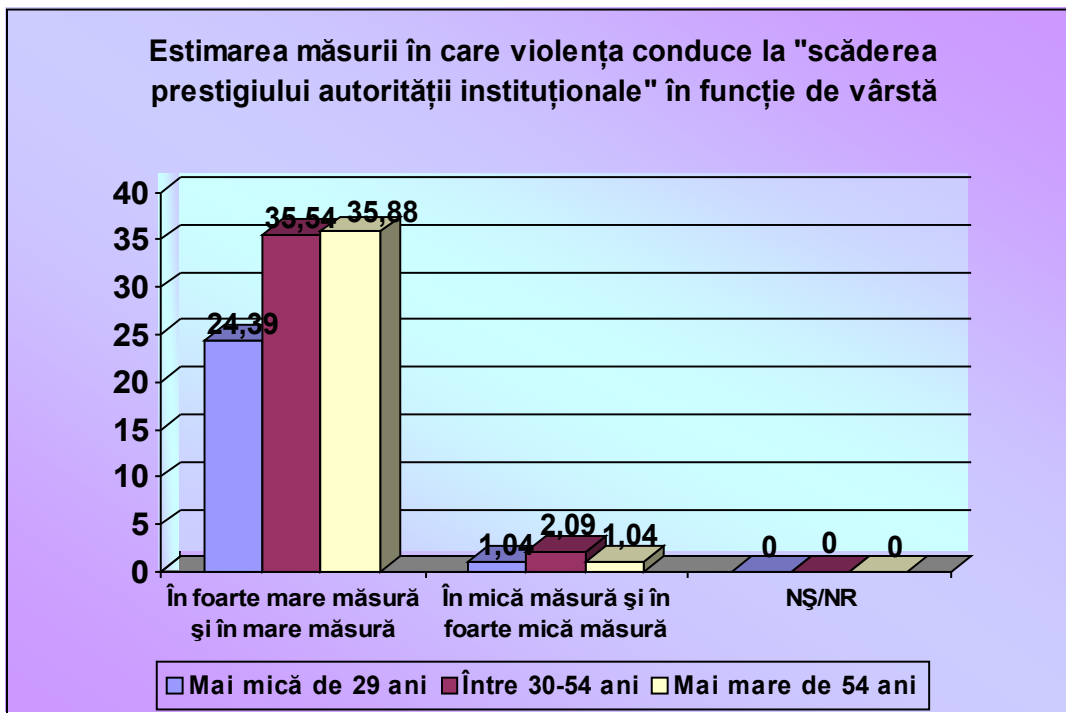

B. Cele mai importante **efecte ale violenței** sunt considerate de către subiecții investigați următoarele: **sporirea climatului agresiv, creșterea nesiguranței cetățeanului, scăderea prestigiului legii și dreptății, degradarea societății, lipsa de credibilitate a celor aflați de-a lungul timpului la putere, sporirea numărului de copii ai străzii, instabilitatea mediului școlar, destrămarea familiilor și creșterea numărului de prostituate.**

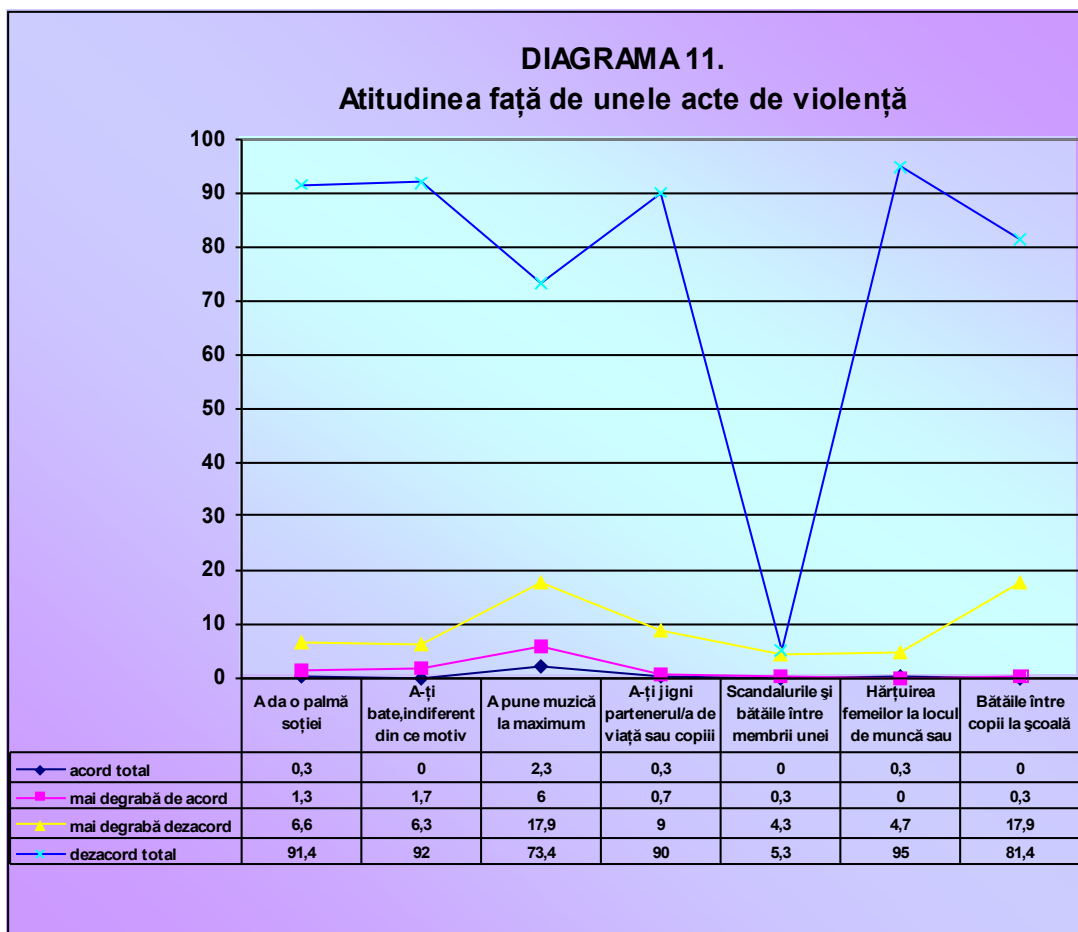
Cu cât subiecții investigați sunt mai în vârstă, cu atât ei percep mai acut eventualele efecte negative ale violenței la nivel individual, social și comunitar.

Percepția efectelor negative ale violenței pe categorii de vârstă este:

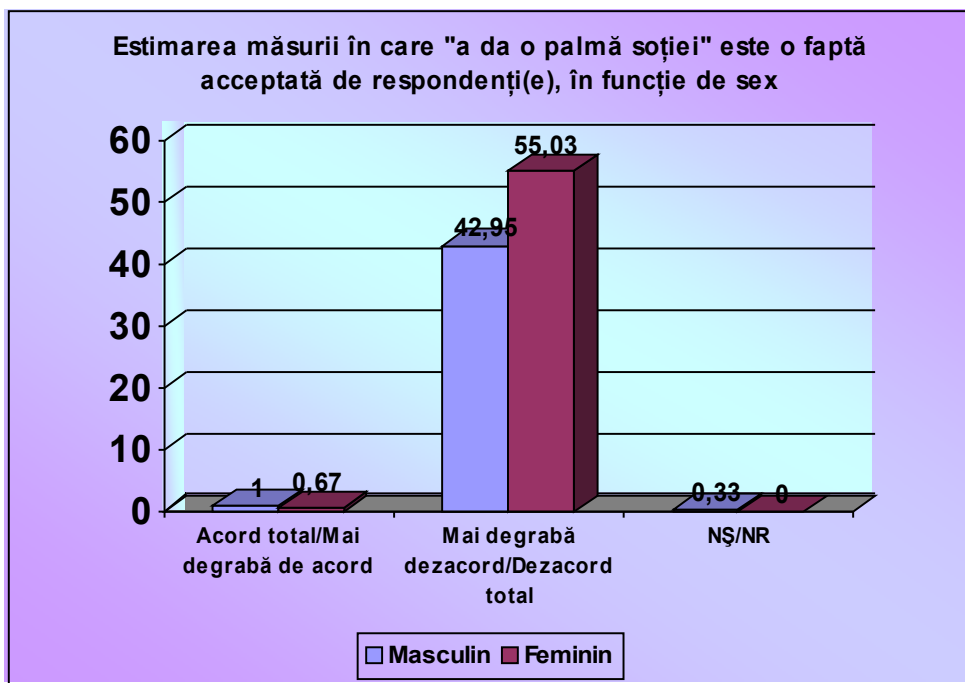

VI. Atitudinea cetățenilor față de diversele forme de violență

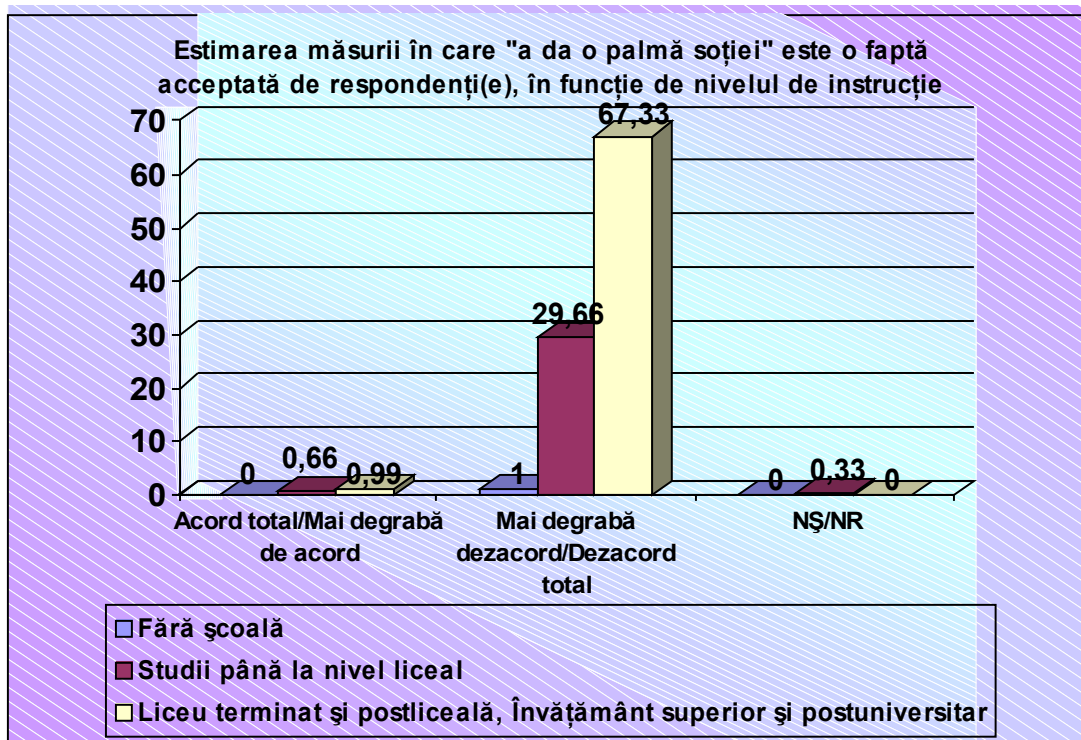
Subiecții investigați nu sunt de acord, în majoritate covârșitoare, cu nici o formă de violență, fie ea violență fizică sau verbală împotriva femeii și a copiilor, violență școlară, violență intrafamilială (importanța acordată mediului privat).

Atitudinea de respingere a faptelor de violență domestică este mai puternică la femei,

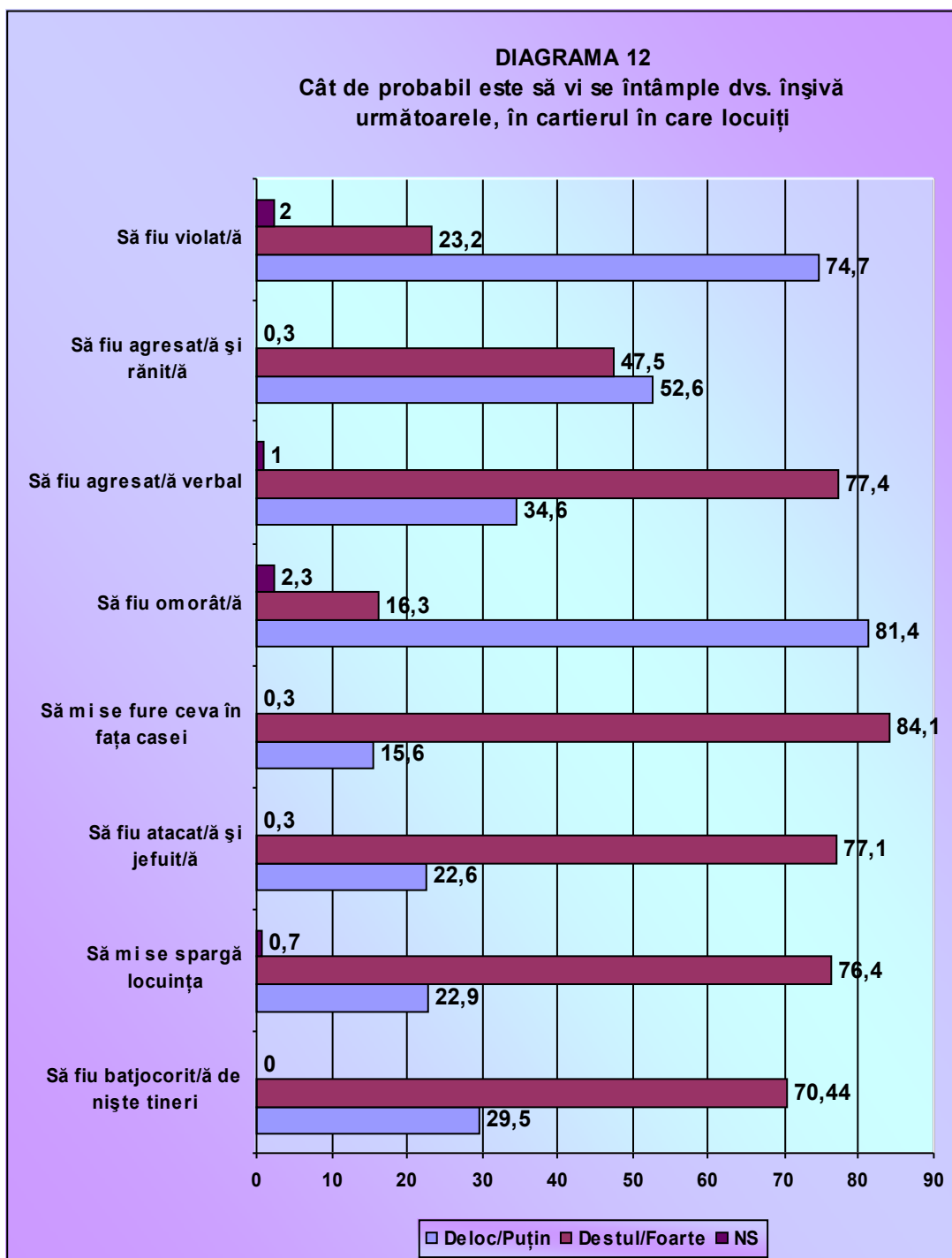

la subiecții cu nivel de instrucție superior.

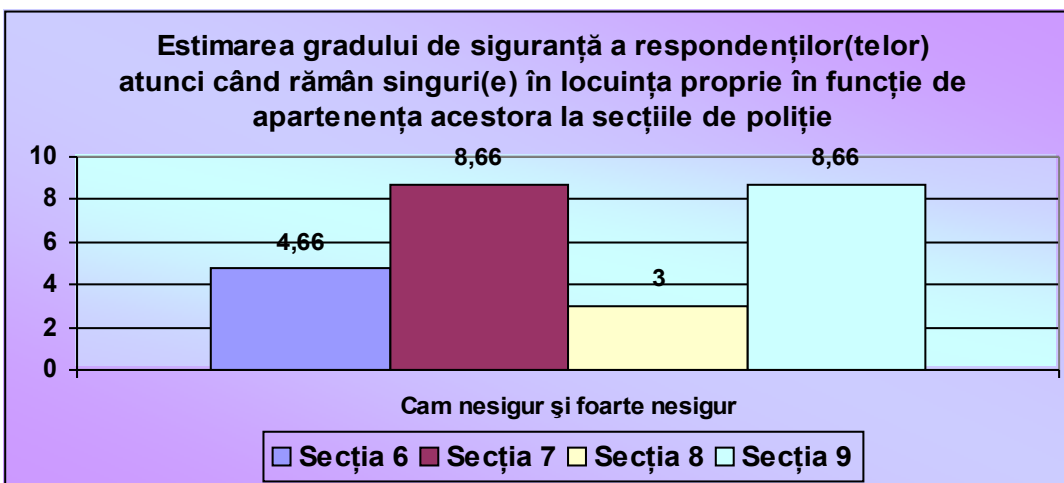
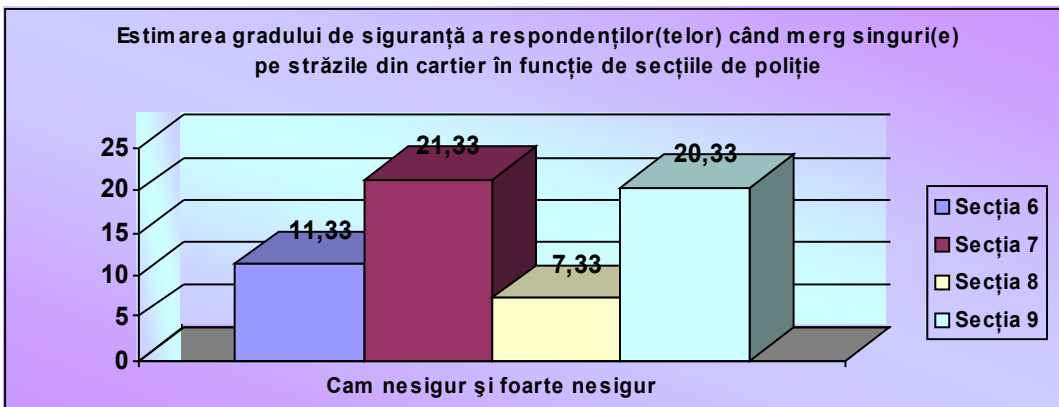
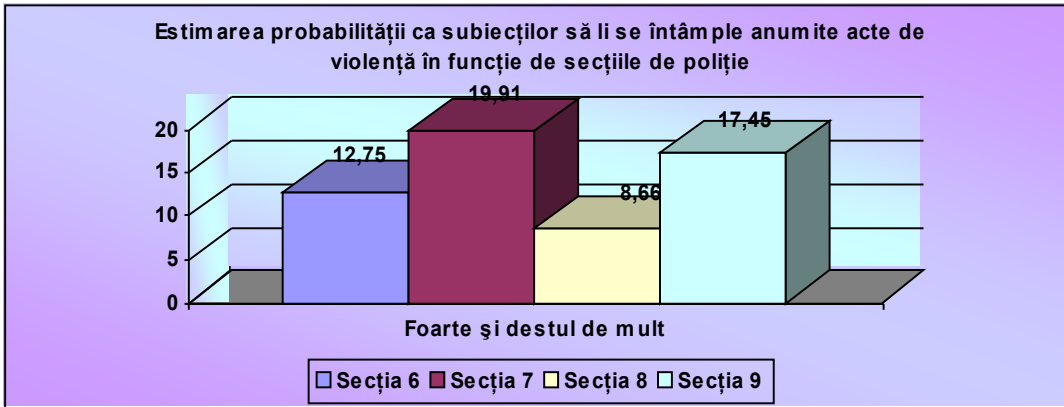

VII. Sentimentul de nesiguranță a cetățenilor în fața violenței

Se poate spune că **cetățenii** din sectorul 2 **prezintă acut sentimentul nesiguranței**, al faptului că violența a scăpat de sub control, iar cei responsabili sunt incapabili să o poată controla și preveni

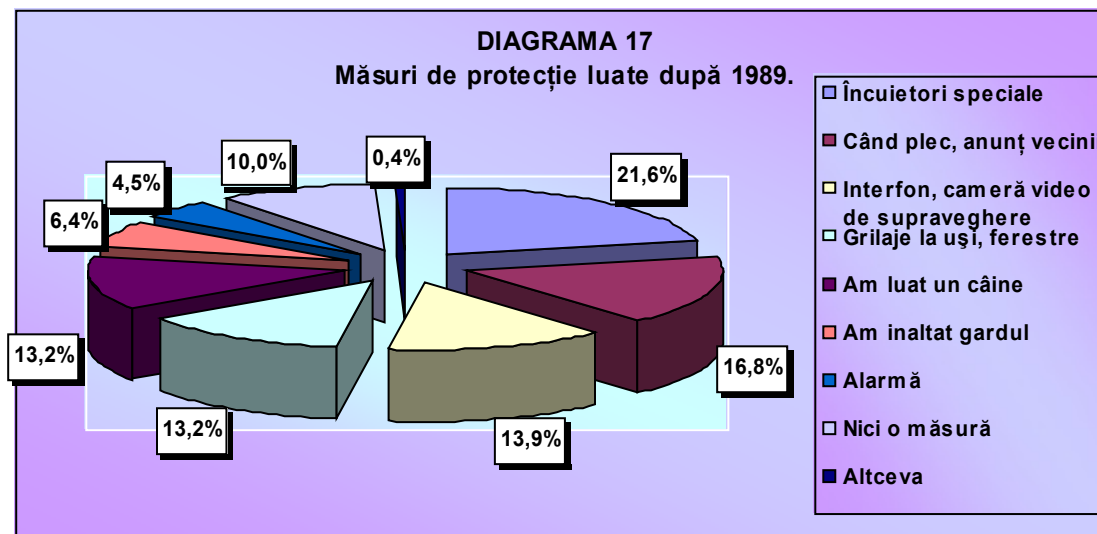

- **Cel mai acut este trăit sentimentul de nesiguranță** (fie seara în spațiul public, fie în cel privat) de către **locuitorii sectorului 2 aflați în jurisdicția secțiilor 7 și 9 de poliție**, iar **cel mai puțin se simt în nesiguranță cei arondați la secția 8 de poliție.**

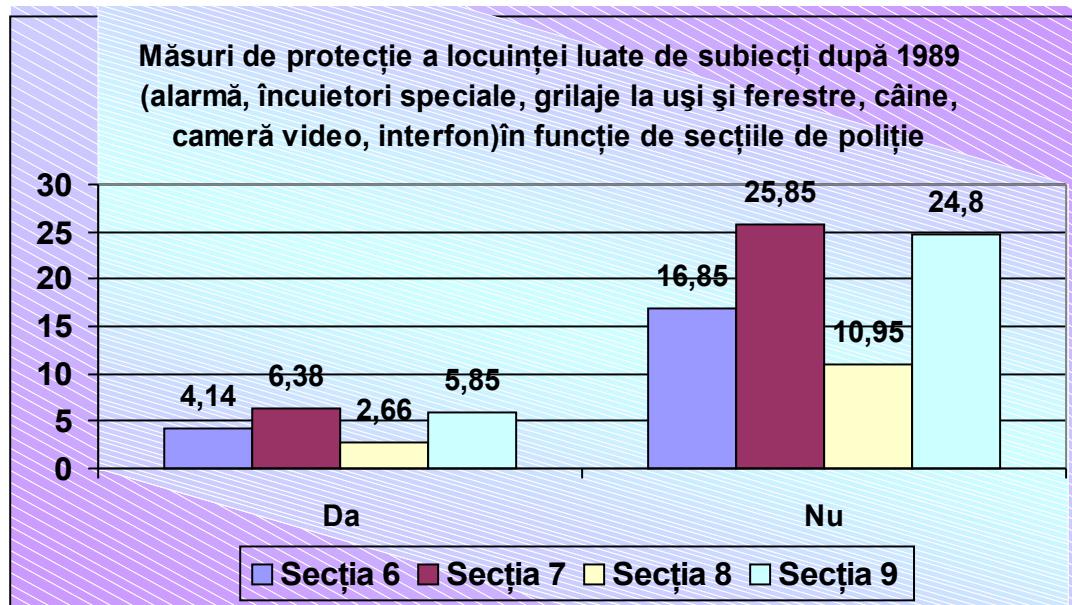

VIII. Strategii de prevenire a violenței la nivel individual

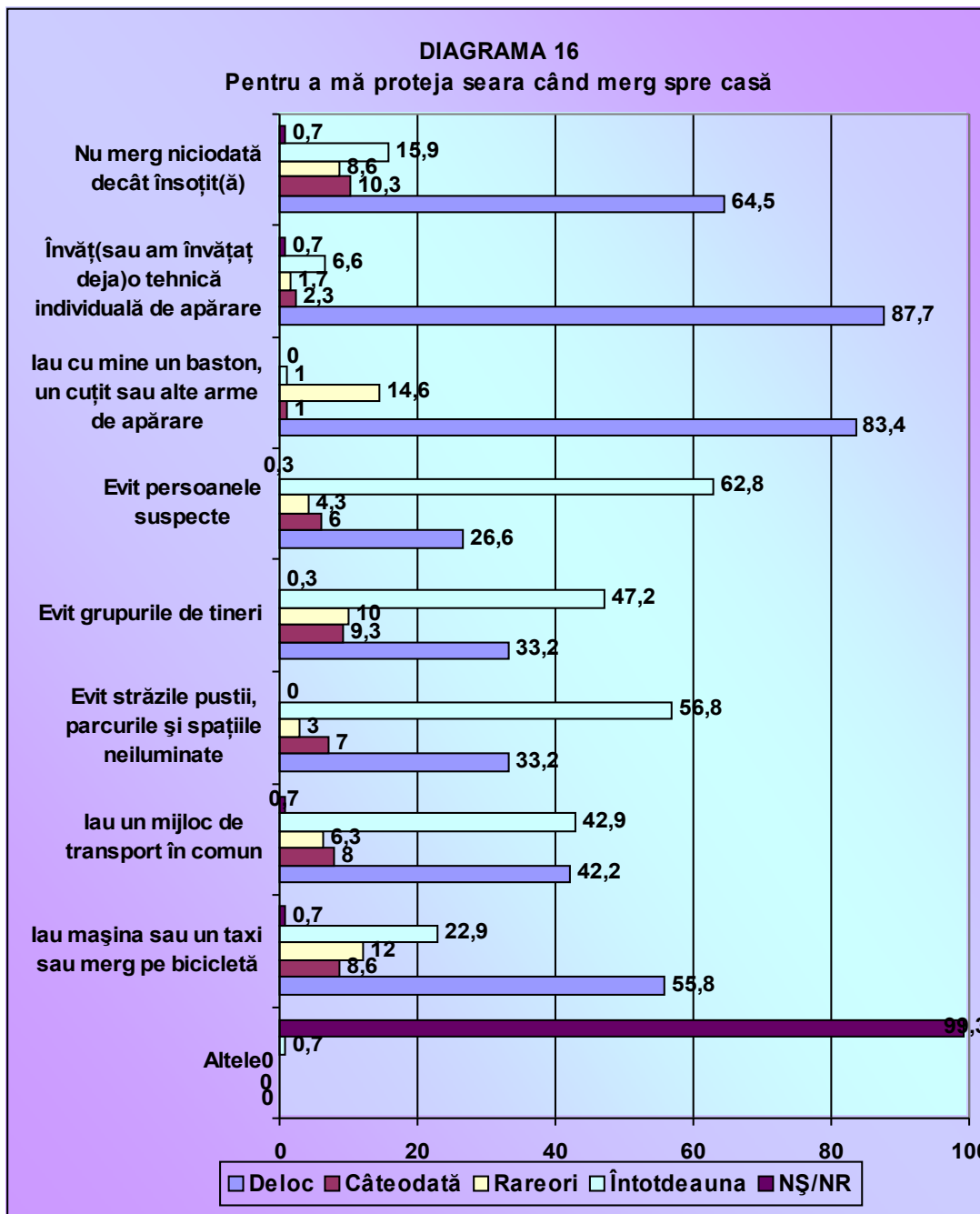
Sentimentul de nesiguranță în fața violenței, chiar și în propria locuință, este prezent la majoritatea locuitorilor sectorului, puțini sunt cei care, după 1989, au luat măsuri de protecție a locuinței.

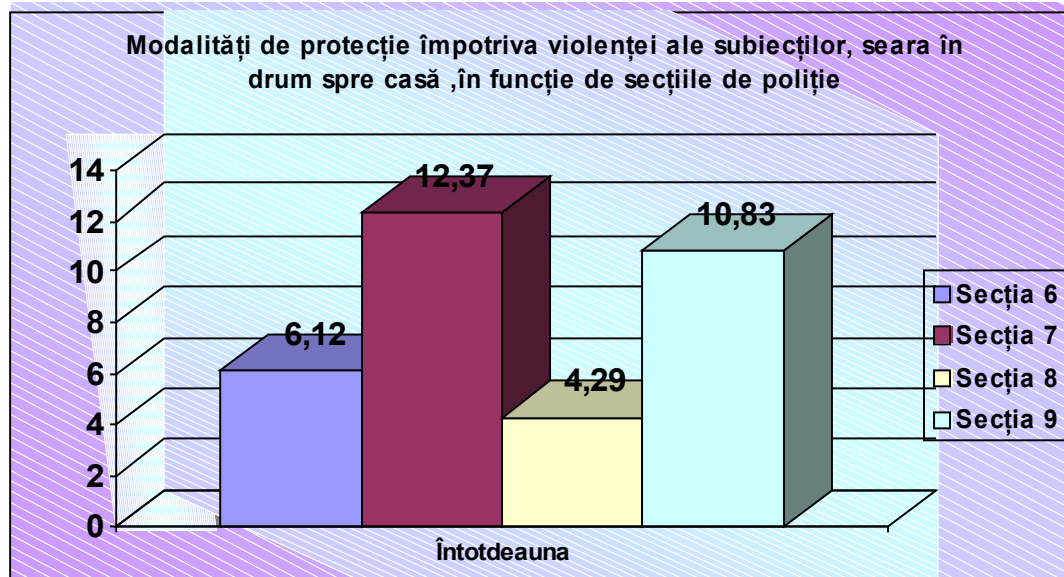
Cele mai multe măsuri de protecție a locuinței au fost luate de subiecții aflați în jurisdicția secțiilor 7 și 9 de poliție.

Măsurile de protejare a propriei persoane sau a locuinței luate de către cetățeni fac parte din categoria celor de tip evitant.

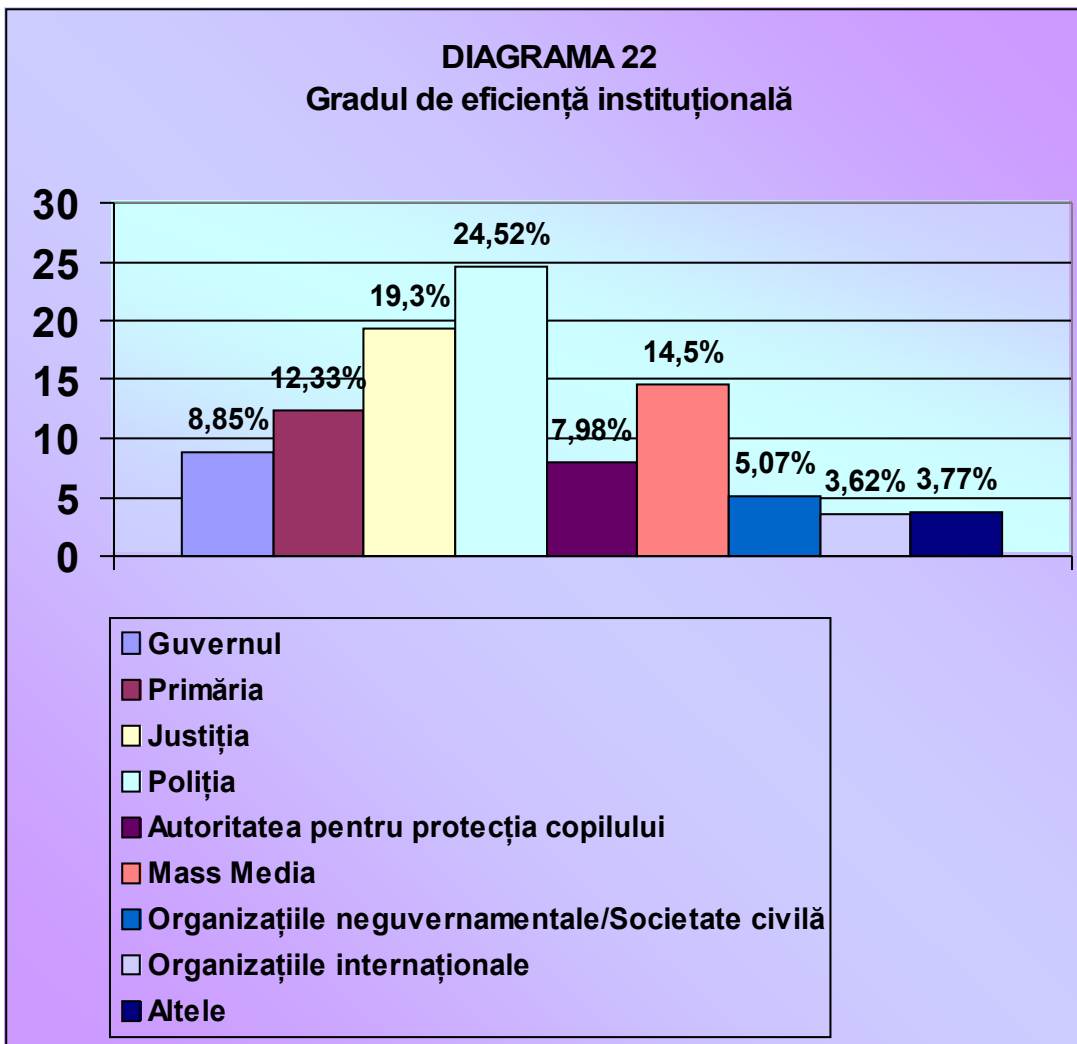

Subiecții din zona de responsabilitate a secțiilor 7 și 9 de poliție apreciază într-o proporție mai mare necesitatea apelării la diferite strategii, modalități de protecție împotriva violenței atunci când se deplasează seara în drumul spre casă, comparativ cu cei ai secțiilor 6 și 8 care se simt mai mult în siguranță

IX. Rolul și implicarea instituțiilor, cetățenilor în prevenirea violenței

- **Subiecții investigați consideră că cele mai eficiente instituții** implicate în prevenirea și controlul violenței sunt, în ordine:
 - **poliția**, aproape un sfert dintre subiecți considerând-o cea mai eficientă instituție;
 - **justiția**;
 - **mass-media**;
 - **primăria**;
 - **guvernul**;
 - **autoritatea pentru protecția copilului**;
 - **organizațiile neguvernamentale/societatea civilă**.

Cetățenii văd reducerea violenței cu ajutorul:

I. Poliției:

71,42%

- poliția să se ocupe mai mult de protecția cetățenilor;
- prinderea bandelor de infractori;
- să nu se mai dea șpagă polițiștilor;
- mai multe arestări;
- polițiștii corupți și incompetenți să fie dați afară;
- polițistul de proximitate să-și facă simțită prezența printre cetățeni, pe stradă;
- comunicare între cetățeni și poliție;
- sporirea numărului de polițiști corecți și responsabili

II Justiției

13,11%

- legi mai aspre și aplicarea lor;
- amenzi mai mari;
- introducerea pedepsei cu moartea.

III Guvernului

9,13%

- creșterea nivelului de trai al populației – salarii mai mari;
- instituțiile statului să – și îndeplinească responsabilitățile.

IV Învățământului

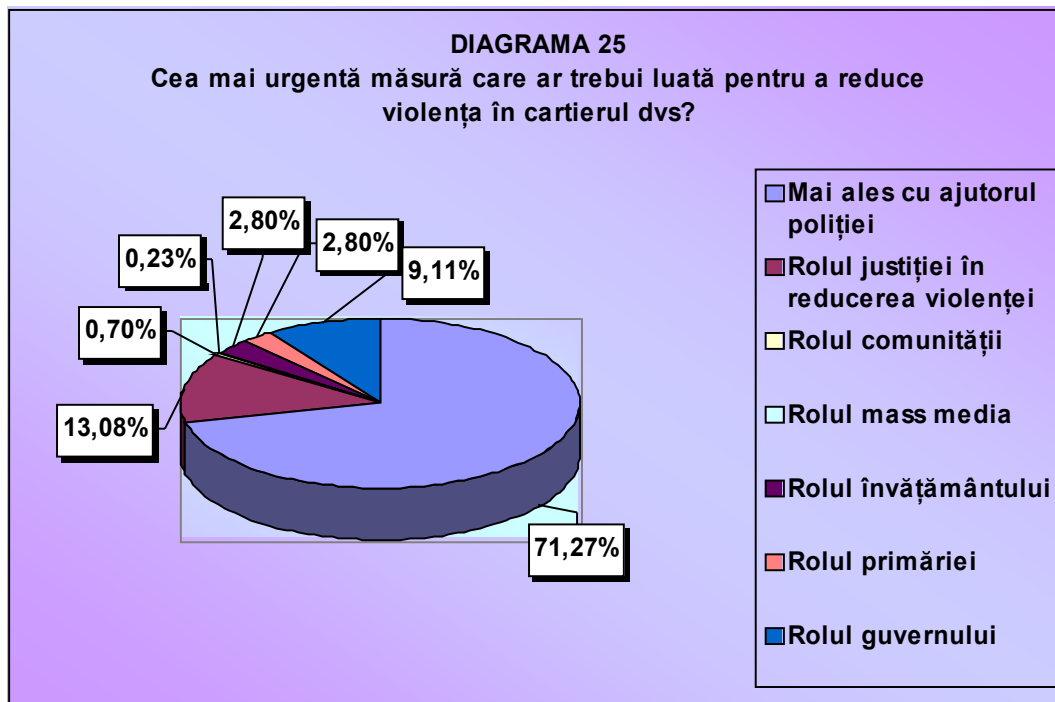
2,81%

- centrarea atât pe caracterul informativ, dar mai ales pe cel formativ al învățământului;
- o relație eficientă între școală și familie.

V. Primăriei

2,81

- Deși a fost menționată ca având un rol în lupta împotriva violenței, a prevenirii și controlului acesteia, subiecții investigați nu au fost în măsură să ofere sugestii prin care primăria s-ar putea implica.

Aprecierile celor chestionați privind modalitățile de luptă împotriva violenței.

I Implicare **35,88%**

- ieșire din pasivitate;
- să ia atitudine (acționeze) când asistă la acte de violență;
- respect față de lege – cunoașterea legilor;
- eliminarea fricii și crearea unui curent de opinie.

II Responsabilitate **32,40%**

- să fie mai uniți mai responsabili;
- simț civic.

III Reșemnare **15,98%**

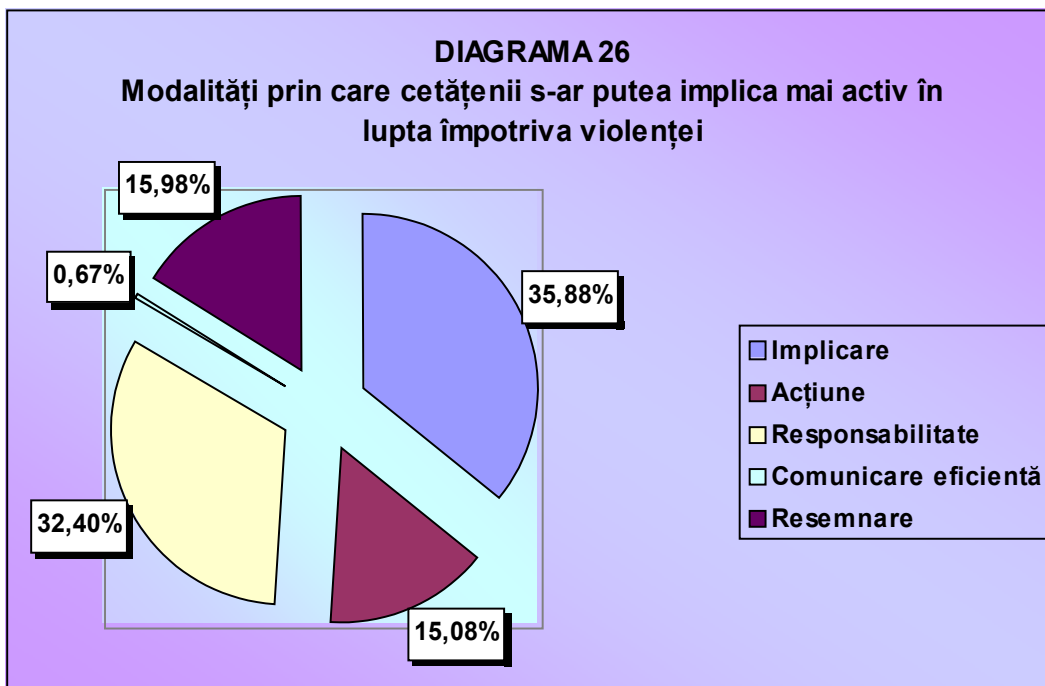
- nu se poate face nimic;
- se pot lua măsuri foarte greu.

IV Acțiune **15,08%**

- sesizarea organelor de poliție;
- asociații și organizații;
- comunicare mai bună între cetățeni și poliție.

V Comunicare eficientă **0,67%**

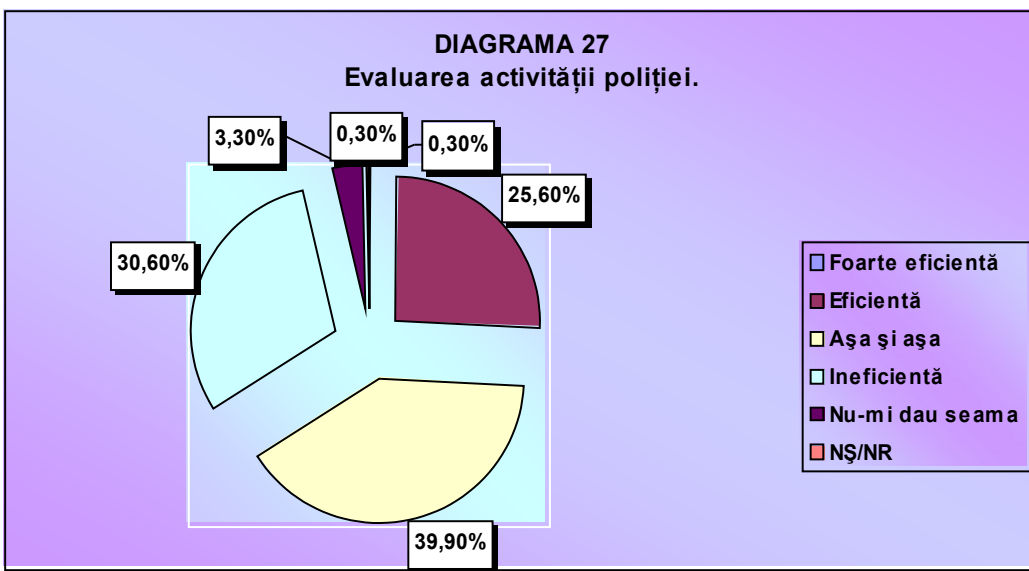
- schimbarea mentalității;
- toleranță.

X. Activitatea poliției în controlul și prevenirea criminalității în opinia locuitorilor sectorului

Aproximativ **39,9%** dintre subiecții chestionați apreciază **activitatea poliției ca fiind nici eficientă / nici neeficientă**.

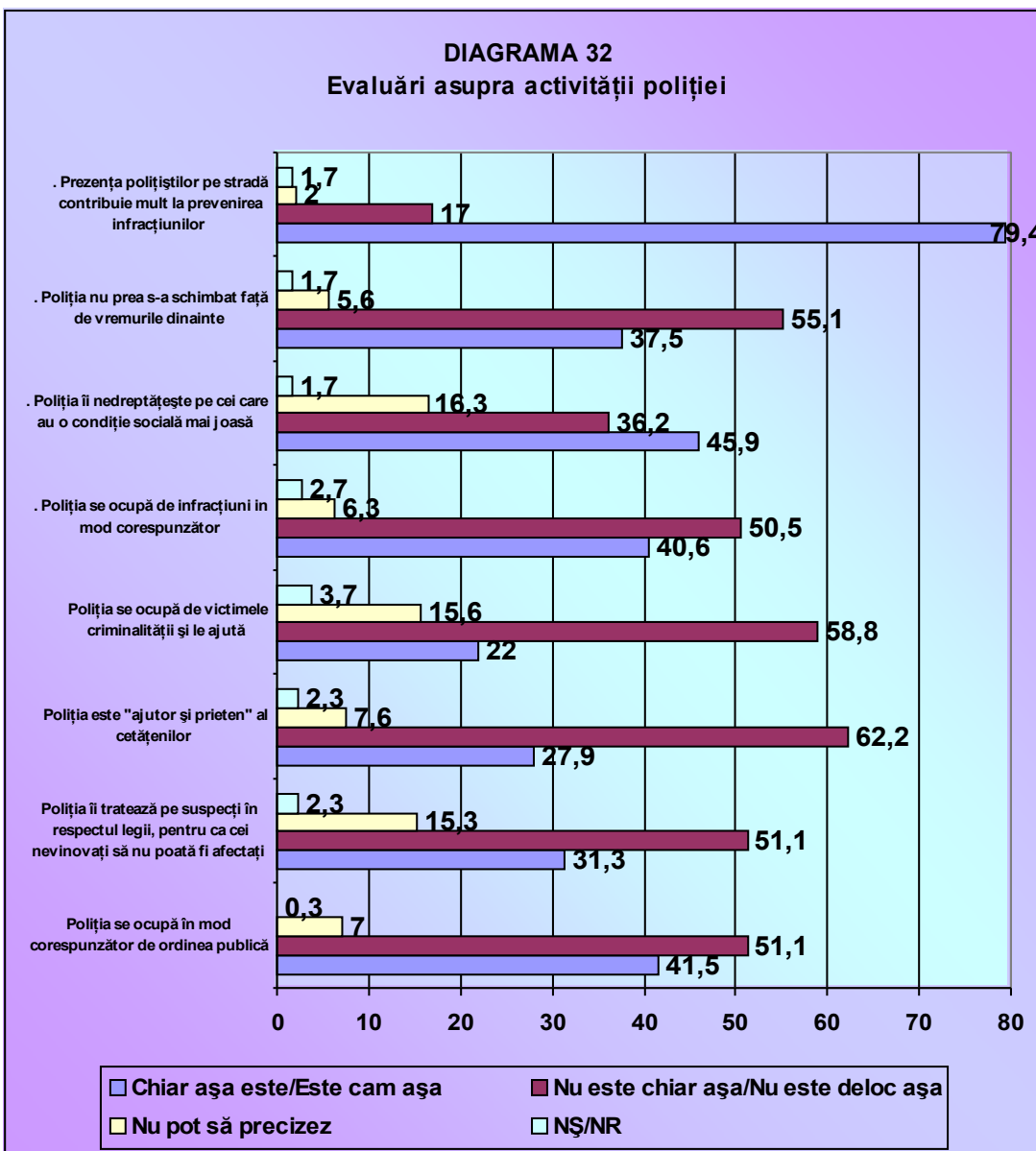
În opinia lor poliția funcționează, dar nu găsește strategii eficiente prin care să contracareze violența. În conștiința subiecților, lipsa de performanță a poliției este gravă în condițiile în care **30,6%** dintre aceștia consideră că **activitatea poliției este ineficientă**, iar **3,3%** **nu reușesc să realizeze în ce se concretizează activitatea acesteia**.

XI. Relația cetățeanului cu poliția

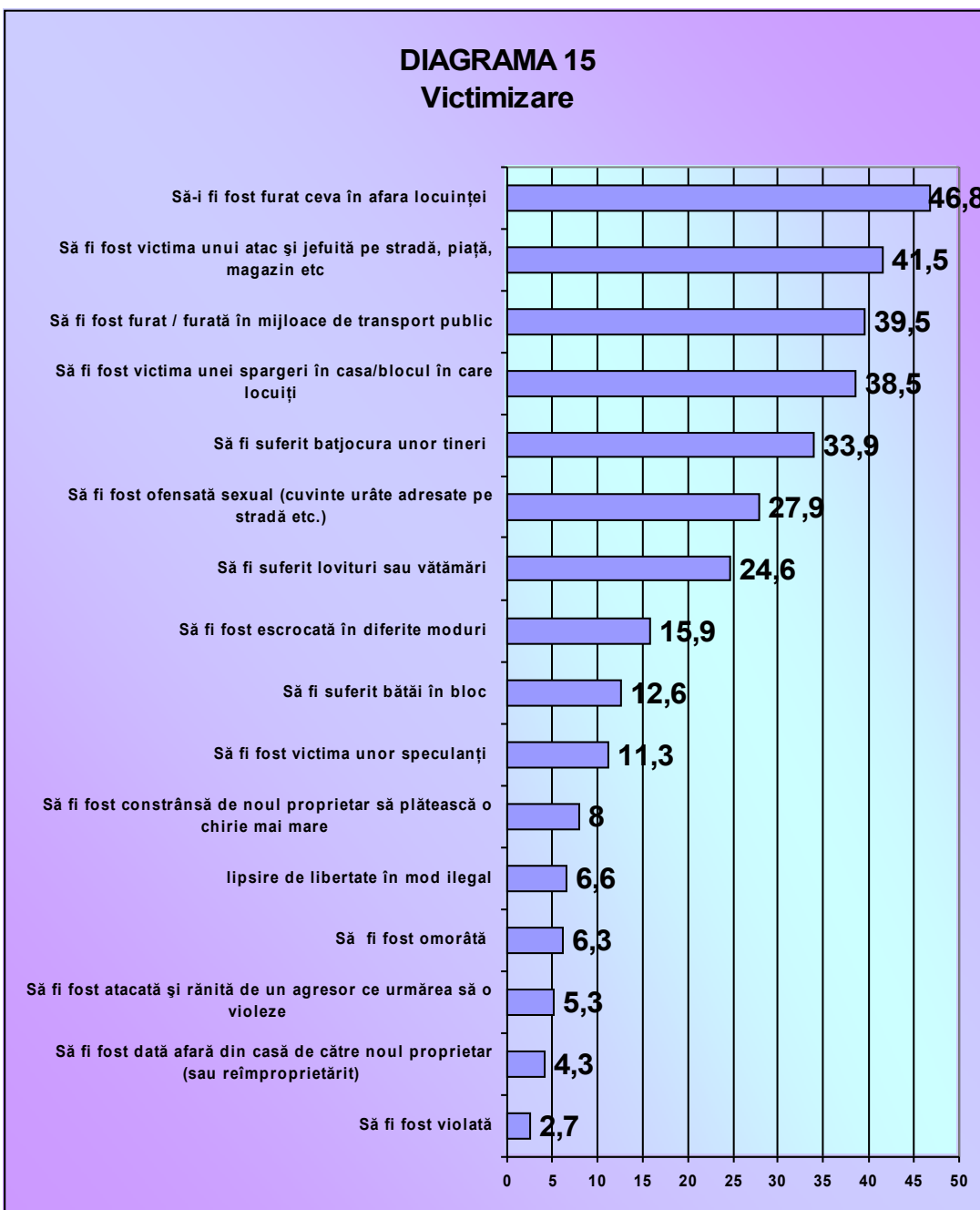
Subiecții investigați apreciază cu „*nu este chiar așa /nu este deloc așa*” în legătură cu afirmațiile următoare privind poliția: poliția este „**ajutor și prieten**” al cetățenilor (62,2%), „**poliția se ocupă de victimele criminalității și le ajută**” (58,8%).

Deci prezența polițiștilor contribuie, în opinia populației, la prevenirea infracțiunilor, poliția operând modificări (de organizare, dotare, specializare etc.) față de vremurile dinainte, dar subiecții consideră că poliția **nu se ocupă de victimele criminalității și nu le ajută** (58,8%), **nu este „ajutor și prieten”** al cetățenilor (62,2%), **nu-i tratează pe suspecți în respectul legii** (51,1%), **nu se ocupă în mod corespunzător de ordinea publică** (51,1%), **nu se ocupă de infracțiuni în mod corespunzător** (50,5%) și **îi nedreptățește pe cei care au o condiție socială mai joasă** (45,9%).

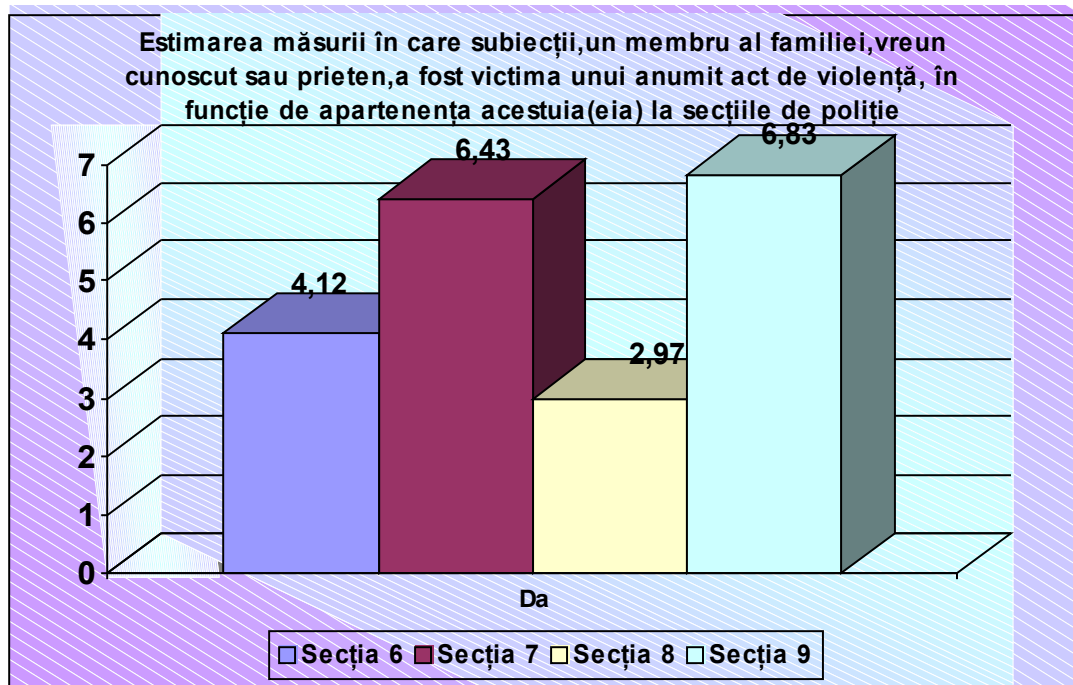

XII. Victimizare

Subiecții investigați au fost supuși la diverse tipuri de violență, cu accent pe furturile din locuință și tâlhărie (atac și jaf).

Cele mai multe cazuri de acte de violență suportată de subiecții se găsesc în jurisdicția secțiilor 9 și 7, iar cele mai puține sunt arondate secției 8 de poliție.

Set de propuneri

- Înființarea unui Observator Național pentru Violență cu departamente la nivelul sectoarelor, respectiv al județelor;
- Standardizarea criteriilor de culegere a datelor statistice privind fenomenul;
- Cercetării sociopsihologice și criminologice care să aibă în vedere atât identificarea zonelor criminogene, gradului lor de risc și specificului criminogen, precum și identificarea acelor strategii preventive care să se muleze pe acest specific.
- Principiul parteneriatului instituțional/comunitar să stea la baza strategiilor de prevenire și control al violenței;
- Stabilirea de parteneriate între școală, familie, comunitate, poliție, servicii publice și întreprinderi care să aibă în vedere infractorul, persoana deviantă nu numai ca o „problemă”
- Dezvoltarea spiritului comunitar la cetățeni, primii interesați de reducere a violenței ale cărei victime potențiale pot fi;
- Programe de restabilire a legăturilor infractorilor și raporturilor lor de încredere cu comunitatea locală;
- Programe de prevenire a violenței dezvoltate în parteneriat de societatea civilă, poliție și primărie axate pe grupuri țintă.
- Programe care să aibă drept obiectiv major prezența poliției și tinerilor în sânul aceluiași parteneriat;
- Programe care să abordeze prevenirea situațională a criminalității (modificarea spațiului în așa fel încât să fie îmbunătățite posibilitățile de supraveghere și diminuate vulnerabilitatea obiectivelor sau a victimelor)
- Judecată dreaptă și echitabilă precum niveluri corespunzătoare de pedeapsă care reprezintă prevenire judiciară a criminalității;
- În stabilirea parteneriatelor pentru prevenirea violenței, ar fi extrem de utilă dezvoltarea unui model de coduri și practici, protocoale sau contracte în vederea desfășurării unor inițiative specifice.
- Integrarea abordărilor în prevenirea violenței într-o manieră verticală (stadiile de dezvoltare a persoanei: copilărie/adolescență/vârstă adultă), dar și orizontală între diferiți factori și niveluri (individ, familie, școală, comunitate, criterii socio-economice).
- Contracte de bună conduită încheiate între delincvenți, familie, un reprezentant al secției de poliție la care este arondat și un funcționar de la serviciul de asistență socială.